

IQTISODIY NUTQDA FRAZEOLOGIYA

Safarmaxmatova Zarrina Narzullaevna

Termiz Davlat Universiteti, katta o'qituvchi (PhD)

Annotatsiya: Ushbu maqolada iqtisodiy nutqda frazeologizmlarning o'рни va ularning kommunikativ, emotsional hamda stilistik funksiyalari tahlil qilinadi. Iqtisodiy sohada ishlatiladigan barqaror iboralar matnning ta'sirchanligini oshiradi, mutaxassislar nutqini jonlantiradi hamda axborotni esda qolarli qiladi. Shuningdek, maqolada iqtisodiy matnlarda uchraydigan frazeologik birliklarning milliy-madaniy xususiyatlari ham ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: iqtisodiy nutq, frazeologizm, barqaror ibora, iqtisodiy metafora, til uslubi, nutq madaniyati.

ФРАЗЕОЛОГИЯ В ЭКОНОМИЧЕСКОМ ДИСКУРСЕ

Сафармахматова Заррина Нарзуллаевна

Старший преподаватель, (PhD)

Термезского государственного университета

Аннотация: В статье рассматривается роль фразеологизмов в экономической речи, их коммуникативные и стилистические функции. Отмечается, что устойчивые выражения в экономических текстах усиливают выразительность и делают профессиональный язык более живым и запоминающимся. Также анализируются культурно-национальные особенности экономических фразеологизмов.

Ключевые слова: экономическая речь, фразеологизм, устойчивое выражение, метафора, стиль, культура речи.

PHRASEOLOGY IN ECONOMIC DISCOURSE

Safarmakhmatova Zarrina Narzullaevna

Senior Lecturer, (PhD) Termez State University

Annotation: This article analyzes the role of idioms in economic discourse, focusing on their communicative, emotional, and stylistic functions. Stable expressions used in economic texts enhance expressiveness, make professional speech more vivid and memorable, and reflect national-cultural peculiarities.

Keywords: economic discourse, idiom, phraseological unit, metaphor, language style, speech culture.

Zamonaviy iqtisodiyot til bilan uzviy bog'liqdir, chunki har qanday iqtisodiy jarayonlar ma'lumotni tushuntirish, talqin qilish va uzatishni talab qiladi. Shu munosabat bilan frazeologiya alohida o'rin tutadi — nafaqat kundalik muloqotni, balki iqtisodiyot va biznesning professional tilini ham aks ettiradigan barqaror iboralar tizimi. Iqtisodiy nutqda frazeologik birliklarni o'rganishga bo'lgan qiziqish, ular nutqni yanada obrazli, hissiy va qulay qilishlari, mutaxassislariga ham, keng jamoatchilikka ham murakkab jarayonlarni yaxshiroq tushunishga yordam berishlari bilan izohlanadi. Ushbu maqolaning maqsadi iqtisodiy nutqda frazeologik birliklardan foydalanishning roli va xususiyatlarini ko'rib chiqish, ularning asosiy turlarini ajratib ko'rsatish, shuningdek tarjima-dagi qiyinchiliklarni tahlil qilishdir.

1. Frazeologiyaning nazariy asoslari

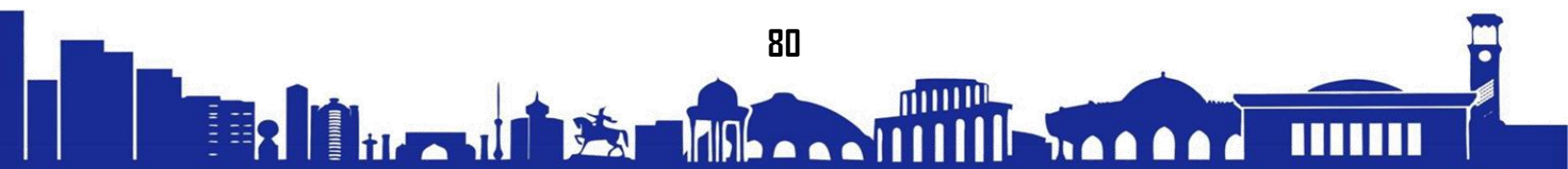
Frazeologizm yaxlit ma'noga ega va tilda tayyor birlik sifatida takrorlanadigan so'zlarning barqaror birikmasi deb hisoblanadi. V. V. Vinogradovning fikricha, frazeologik birliklar semantik birlashish va nisbiy harakatsizlik bilan ajralib turadi. V. kunin madaniy kontekstning ularning shakllanishidagi rolini ta'kidlab, ushbu ta'rifni to'ldiradi.

Frazeologik birlikning asosiy belgilari:

- shaklning barqarorligi;
- nutqda takrorlanuvchanlik;
- semantik yaxlitlik, individual so'zlarning ma'nolari yig'indisiga kamaytirilmaydi.

Ushbu xususiyatlar frazeologik birliklarni jamiyatning madaniyati va tafakkuri bilan chambarchas bog'liq bo'lgan tilning maxsus qatlami sifatida ko'rib chiqishga imkon beradi. Bundan tashqari, frazeologik birliklar kognitiv funktsiyani bajaradi, tilda haqiqatni anglashning ma'lum usullarini birlashtiradi.

2. Iqtisodiy nutq va frazeologiya

Iqtisodiy nutqni iqtisodiy jarayonlarni tavsiflash va tahlil qilish bilan bog'liq matnlar va bayonotlar to'plami sifatida ta'riflash mumkin: ilmiy maqolalardan gazeta nashrlarigacha, biznes muzokaralarigacha. Unda frazeologik birliklar bir nechta funktsiyalarni bajaradi:

- tushuntirish: murakkab hodisalarni tasvirlar orqali yanada tushunarli qilish;
- hissiy: nutqning ekspressivligini oshirish;
- kommunikativ: tinglovchilar bilan aloqa o'rnatishga hissa qo'shish;
- baholash: vaziyat yoki hodisani tavsiflashga imkon berib.

Masalan, "to tighten one's belt" ("belni mahkamlash") iborasi iqtisod zarurligini osongina tushuntiradi va "boom va bust" metaforasi iqtisodiyotning tsiklik xususiyatini aks ettiradi. Bundan tashqari, frazeologik birliklardan foydalanish raqobat muhitida ma'lumotni yanada samarali etkazishga yordam beradi, bu erda auditoriya e'tiborini jalb qilish muhim manba hisoblanadi.

3. Iqtisodiy frazeologik birliklarning tipologiyasi

Iqtisodiy nutqdagi frazeologik birliklarni bir necha guruhga bo'lish mumkin:

1. Moliyaviy iboralar: "Money doesn't grow on trees" ("pul daraxtlarda o'smaydi"), "time is money". Ushbu iboralar resurslarning qiymati va cheklanganligini ta'kidlaydi.

2. Savdo va biznes iboralar: "to strike a bargain" ("bitim tuzish"), "corner the market" ("bozorni egallash"). Ular savdo va tadbirkorlik tarixi bilan bog'liq.

3. Iqtisodiyotning metaforik tasvirlari: "the invisible hand" (bozorning ko'rinmas qo'li — Adam Smit atamasi), "economic bubble" ("iqtisodiy qabariq"). Bunday iboralar mavhum hodisalar va jarayonlar dinamikasini vizual ravishda tasvirlashga yordam beradi.

4. Zamonaviy atamalar va neologizmlar: "cashless society" ("naqd pulsiz jamiyat"), "golden parachute" ("oltin parashut" — top-menejerga kompensatsiya). Ushbu frazeologik birliklar globallashgan iqtisodiyot haqiqatlarini aks ettiradi, shuningdek, yangi texnologiyalar ta'sirida iqtisodiy ongning o'zgarishini qayd etadi.

4. Tarjima muammolari

Iqtisodiy nutqda frazeologik birliklarni tarjima qilish ayniqsa qiyin. So'zma-so'z tarjima ko'pincha ma'noni buzadi va boshqa tilda ekvivalentning yo'qligi funktsional analogni izlashni talab qiladi. Masalan, inglizcha "bull market" "buqa bozori" deb tarjima qilinmaydi, balki "o'sish tendentsiyasiga ega bozor" deb tarjima qilinadi. Xuddi shunday,

"bear market" iborasi "ayiq bozori" emas, balki "pasayish tendentsiyasiga ega bozor" degan ma'noni anglatadi.

Bundan tashqari, madaniy tafovutlar "tarjimonning soxta do'stlari" paydo bo'lishiga olib kelishi mumkin. Tarjimon aniqlik va ifodani saqlab qolish uchun matnning pragmatik jihati va kommunikativ vazifasini hisobga olishi kerak.

5. Amaliy ahamiyati

Iqtisodiy nutqda frazeologiyadan foydalanish muhim rol o'ynaydi:

- o'qitishda: frazeologik birliklar talabalarga professional so'z boyligini yaxshiroq o'rganishga va til kompetentsiyasini rivojlantirishga yordam beradi;

- ommaviy axborot vositalarida: barqaror iboralar maqolalarni yanada jonli, dinamik va esda qolarli qiladi;

- biznes aloqalarida: idiomalar fikrni qisqa va majoziy ma'noda ifodalashga imkon beradi, o'zaro tushunishni osonlashtiradi va ishonchli muhit yaratadi.

Shunday qilib, frazeologiya nafaqat dunyoning lingvistik rasmining bir qismi, balki professional sohada ham samarali vositadir. Zamonaviy iqtisodiy voqealar iqtisodiyotning raqamlashtirilishi va globallashtirishini aks ettiruvchi yangi barqaror kombinatsiyalarni shakllantirishini hisobga olish ayniqsa muhimdir.

Xulosa

Iqtisodiy nutqdagi frazeologik birliklar muhim funksiyalarni bajaradi: ular ma'lumotni idrok etishni soddalashtiradi, nutqqa obrazlilik va hissiyot bag'ishlaydi, shuningdek tinglovchilar bilan aloqa o'rnatishga yordam beradi. Tarjima qiyinchiliklariga qaramay, ulardan foydalanish fan, ommaviy axborot vositalari va biznes aloqalarida talab bo'lib qolmoqda. Keyingi tadqiqotlar istiqbollari raqamli asrda paydo bo'lgan va global iqtisodiy o'zgarishlarni aks ettiruvchi yangi frazeologik birliklarni o'rganish bilan bog'liq. Iqtisodiyotning jadal rivojlanishi sharoitida fan va biznes tilini yaqinroq va tushunarli qilishga yordam beradigan frazeologiya.

Foydalangan adabiyotlar

1. Ahmadaliyev A. O'zbek tilining frazeologik tizimi. — Toshkent: Fan, 2017.
2. Cook G. The Discourse of Advertising. — London: Routledge, 2020
3. Lakoff G., Johnson M. Metaphors We Live By. — Chicago: University of Chicago Press, 2003.

4. Rasulova N. Iqtisodiy matnlarda til va uslub masalalari. — Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti, 2021.
5. Safarmakhamatova Z.N. Mediamatnda maqol va matallarning til tizimidagi uslubiy roli. — Samara: «LJournal» nashriyoti, 2025
6. Teliya V. N. Russkaya frazeologiya: semanticheskij, pragmaticheskij i lingvokul'turologicheskij aspekty. — Moskva: Nauka, 2017.